

Komenský vykládá Komenského

Citáty Jana Amose Komenského

Epizoda 08 – U lékařů a právníků

Léčivé prostředky

Čím více lidé vzdělanost pěstují, tím je zmatenější. Nejdříve jsme trpěli chorobami, pak léčením a nyní obojím. Nemůžeme už snášet ani naše choroby, ani léky proti nim. Dokažme si na příkladech, jak dosud nalezené léčivé prostředky jen rozmnožují choroby. Neposlední součástí lidského vědění je lékařství. Pohledme, jak se rozvinulo a jak nám prospělo. Ve starých časech lidé měli proti chorobám jediný lék, totiž uměřený způsob života. A když se od něj postupně uchýlili k rozkošim a rozmařilosti, vyrojily se různé choroby, proti nimž se hledaly léky, zpočátku neumělé, ale nakonec přece jen dostačující. Společně s chorobami se dařilo lékařskému umění a společně s lékařským uměním chorobám, až nakonec obojí přesáhlo všechny hranice. Umění vzdoruje nemoci všemi možnými způsoby, a nemoci zase umění. To totiž lidská těla ve všech směrech oslabuje a vyvolává a probouzí v nich ukryté zárodky nemocí, které by se jinak sotva projevíly. Zároveň se lidé spoléhají na ochranu lékařství a propadají nejrůznějším způsobem nestřídmosti, přivolávají na sebe veškerou moc pekla a své zdraví neustále ničí. Tomu všemu moc lékařství nakonec podléhá, takže nejšťastnější jsou patrně ti, kteří lékařství neznají, neužívají jeho pomoci a střídmostí nutnosti se na lékaře obrátit předcházejí. *Obecná porada o nápravě věcí lidských I. 101*

Druhy léků a diety

Léky se dělí na ochranné, léčivé nebo posilující. K ochranným účelům se užívá léků mírnějších. Léky se připravují buď z rostlin, nebo z nerostů. První z nich jsou mírnější, druhé průbojnější, proto je jejich užívání pro ty, kteří je neznají, nebezpečnější. V beznadějných případech však mohou být účinnější. Chemické léky jsou účinnější než galénské, poněvadž spojená účinnost je silnější, ale léky galénské jsou bezpečnější, protože jsou méně prudké a nemohou tolik uškodit, dopustí-li se lékař omylu. Nejlepší lék je takový, který překoná nemoc rychle, bezpečně a příjemně. Takovým lékem bývá zpravidla správná životospráva.

Bylo by žádoucí, aby někdo napsal knihu o této dietetické medicíně, která by poučovala, jak lze nejběžnější nemoci vyléčit pouze správnou životosprávou, a k tomu ukázala pravé cesty dobře ověřené zkušeností. Jak ukazují četné doklady, je to možné především u nemocí chronických, a v těchto případech by bylo takové léčení bezpečnější a příjemnější. *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 54–55*

Příliš mnoho zákonů

Podobně tomu je ve výkonu spravedlnosti, kde počet zákonů a komentářů k nim narostl natolik, že jednání podle nich je mimořádně obtížné, nespolehlivé, plné nebezpečí a téměř vždy i podvodů. Proto se zdá, že je lépe nic nevědět a uspořádat vše pouze podle zákona přirozenosti. Příkladem toho mohou být způsoby správy u naprosto nevzdělaných národů, které my ostatní pokládáme za barbary, kteří ale řeší spory, k nimž u nich dojde, nestranně a spravedlivě, vedou jich méně a užívají svůj majetek ve větším pokoji než my. *Obecná porada o nápravě věcí lidských I. 101*

Právní věda jen o majetku a pomíjivosti

Vždyť jaká je skoro celá právní věda, která se zabývá dohadováním o pozemské a pomíjející věci, tj. malichernostmi a plevami? *Předehra pansofie str. 102*

Množství zákonů je jako hustý les

A co je v právu to jedno nezbytné? Jedno desatero, do něhož Bůh shrnul všechna svá přikázání; a kdyby tomu jednomu doktoři práva prakticky vyučovali a křesťanský lid se mu chtěl prakticky učit, jakého množství labyrintů bychom mohli být ušetřeni! Tím více kdybychom chtěli naplňovat shrnutí desatera, na něž poukázal Kristus: milovat Boha a bližního. Brzy by se ukázalo, že spravedlivému není uložen zákon (1Tm 1,9), tj. že ti, kdo se opravdu bojí Boha a milují bližní, nepotřebují zákony. Samo svědomí by každého naučilo všemu, čím by se mohl a chtěl ochotně a radostně líbit Bohu i lidem.

Co řekneme o vykladačích práva (kteří si říkají znalci práva)? Zmenšují nebo zvětšují jeho problémy? Říkají, že zmenšují, ale skutečnost mluví o opaku. Tolik set a tisíců svazků se píše a v každém se cituje takové množství autorů, že se jimi člověk musí prodírat jako lesem a trním. Kéž by bylo filosofy, lékaře a teology nikdy nenapadlo napodobovat tuto zlomyslnost – vodit čtenáře oklikami a zdržovat! Ale téměř se už nevydá nová kniha, aby nebyla vycpána dlouhým seznamem autorů – i když ten nemá jiný význam než ukázat, co všechno autor přečetl. *Unum Necessarium str. 123*

Zákony a právo jsou pojítka lidské společnosti

Na soudních dvorech a na shromážděních ať není dovoleno, aby vládla lest a moc, nýbrž právo. Nebude to římské fórum, deklamační divadlo, nýbrž aténský areopag, kde se každá věc předkládala, probírala i rozhodovala bez úvodu a vášně a potmě (aby se nemohl uplatňovat ohled na osoby). Práva jsou pojítkem lidské společnosti, jestliže se jich správně užívá. Jsou-li jednou rozvrácena, nemůže lidská společnost zůstat nerozvrácena. *Obecná porada o nápravě věcí lidských III. 407*

Přirozené právo na základě idejí

Hlavním pojítkem politického společenství je zákonodárství a soudnictví. Je to zvláštní součást politiky, jež obecná pravidla týkající se práva a spravedlnosti uplatňuje na zvláštní případy. Nespočívá tedy v pouhé autoritě zákonodárců, a tím spíše ne v obecném mínění nebo zvyku. Je naopak založeno na samotné povaze spravedlnosti, kterou Bůh vložil do svých stvoření a osvětlil svým slovem. A o tom, že se má uplatňovat určitým způsobem, nás všelijak poučil prostřednictvím Mojžíšovým.

Právní věda byla doposud považována za cosi neurčitého, nestálého, nevymezeného. Zpravidla totiž právní ustanovení vznikala na základě libovolného nařízení nějakého zákonodárce při určité příležitosti, a proto závisejí na vůli předků. Nemá-li však docházet k porušení spravedlnosti, je třeba veškeré právo úplně převést do škatulek a přihrádek. Někteří popírají, že by se právo dalo vědecky zpracovat stejným způsobem jako příroda, jež je stále táž. Odpověď: jde to, ne-li stejným způsobem, pak jiným. Ani přírodní jevy se ale všechny nechovají vždy a všude stejně, a dokonce se vyskytují různé hříčky přírody a přírodní úchytky. A jestliže i ty vztahujeme k obvyklému a řádnému běhu věcí, proč by to nešlo také tak v oboru práva? Jistě to jde, a když zákony a právní ustanovení jsou nutně založeny na spravedlnosti a základ spravedlnosti čili práva tkví v samotné přirozenosti věcí, každý vidí, že právě odtud lze čerpat základy práva. Jako práva nebo zákona nelze užívat libovolných zvyklostí nebo rozhodnutí, nýbrž výroků věčné spravedlnosti.

Zákony necht' jsou normou spravedlnosti, idejemi, podle nichž se mají věci odehrávat. Protože se však věci jen zřídka vyvíjejí podle idejí a tisícerým způsobem se od nich odchyľují nebo zamotávají, dochází pak k tomu, že je třeba posoudit a vymezit věci, ovšem podle idejí. *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 236*

Citáty jsou vybrány z těchto knih Jana Amose Komenského a vztahují se vždy k obsahu jednotlivých dílů animovaného seriálu:

KOMENSKÝ, J. A. *Obecná porada o nápravě věcí lidských, I., II., III.*, Praha: Nakladatelství Svoboda, 1992.

KOMENSKÝ, J. A. *Labyrint světa a ráj srdce*, Žandov: Nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

KOMENSKÝ, J. A. *Unum Necessarium - Jedno nezbytné*, Praha: Nakladatelství Kalich, 1999.

KOMENSKÝ, J. A. *Předehra pansofie, Objasnění pansofických pokusů*, Praha: Nakladatelství Academia, 2010

KOMENSKÝ, J. A. *Didactica*. In Dílo Jana Amose Komenského Opera omnia, sv. 11, Praha: Nakladatelství Academia, 1973

KOMENSKÝ, J. A. *Epistula ad Montanum*. In Dílo Jana Amose Komenského Opera omnia, sv. 1, Praha: Nakladatelství Academia, 1969

Odkazy u citátů z Obecné porady o nápravě lidských jsou ve formátu svazek (římskými číslicemi) a číslo stránky.

ČESKÉ STUDNY

